

ТІНЯХ

РОЖДЕСТВЕНСЬКОЇ НОЧИ

СВЯТО-ВЕЧІРНА ДІТОЧА ЦИЛЯ
В ДВОХ ДІЯХ,
уложена на тему релігійно-патріотичну.

Слова і музику уложив
о. **ВОЛОДИМИР ДЕРЖИРУКА.**

PHILADELPHIA, PA.
Друкарня Руськ. Сирітського Дому, 832 N. 7th St.
1917.

В ТІНЯХ

РОЖДЕСТВЕНСЬКОЇ НОЧИ

СВЯТО-ВЕЧІРНА ДІТОЧА ІДИЛЯ
В ДВОХ ДІЯХ,
уложена на тему релігійно-патріотичну.

Слова і музику уложив
о. ВОЛОДИМИР ДЕРЖИРУКА.

PHILADELPHIA, PA.
Друкарня Руськ. Сирітського Дому, 832 N. 7th St.
1917.

О С О Б И :

Ненька.

Надія, 12-літна дівчинка, її доня.

Учителька сільської школи; опікунка сиріт.

Марійка, 14-літна дівчинка, донька багатих родичів.

Любка-Сирота.

Хлопчик перший.

Хлопчик другий.

Хлопчик третій.

Дівчинка перша.

Дівчинка друга.

Дівчинка третя.

Зьвіздар перший.

Зьвіздар другий.

Зьвіздар третій.

Старий жовнір, батько Надії.

Хор школярів; хор дітвори; хор ангелів.

ДІЯ І.

(Сцена представляє невеличку площу в селі зимовою порою. З лівого боку видно бічні двері більшого будинку диточої сільської школи. Трохи далше поперед видців мріють ряди нужденних мужицьких хатин. Коли піднесеться занавіса, чути тонесенький голос шкільного дзвіночка. Музика грає прелюдію, в часі якої виходять зі школи діти з щораз замітнійшим гамором. По скінченій прелюдії диточий хор співає першу строфку перед піднесенем занавіси, другу після піднесення занавіси поза сценою, третю на сцені а останню, виходячи зі сцени по другій стороні, все тихше і тихше).

СЦЕНА ПЕРША.

ШКОЛЯРІ *(сьпівають поза сценою)*:

Покиньмо всі
Лавки шкільні
А книжку киньмо в кут;
Мороз обняв
І гай і став
Сніги падуть-падуть... Гей...

2. Бий підківки
На чобітки,
Блищить ся лід, як шкло;
Іди гуляй
І поглядай,
Чи сонце не зайшло.
А як в горі
Зірки ясні
Осьвітять небозвід,
То знак, що днесь
Христос з небес
Прийшов до нас, на сьвіт... Гей.

2. Пожди, постій,
На крилах мрій
Полинь в зоряну даль...
Лети, лети
В дивні сьвіти,
Кинь біль і сум і жаль.

(В часі другої строфки виходить на сцену гурток шкільної дїтвори з книжками під пахою; співвають голоснїйше, не уставляючи ся однак в хор, а бігають по сцені, потручуючи ся весело і поводячи ся як найсвобіднїйше.)

(Вкінци в часі третьої строфки стають лицем прямо звернені до публіки):

Різдво, Різдво!

Ох, як воно

Солодко гомонить:

Зьвізда в горі...

Ось пастирі...

А неба край горить... Гей...

2. Пісні звенять....

Хор ангелят

Голосить »славу« й »мир«;

І чарівні

Сьвяті пісні

В безмежний йдуть простір.

(Розходять ся, співваючи, на обі сторони; пісня щораз тихша).

Се Ніч Сьвята,

Бо Бог-Дитя

Між людей в ній прийшов.

З небесних брам

Приніс всім нам

І Правду і Любов... Гей...

2. Він і для нас
 Дав гарний час —
 Віддаймо честь Йому.
 Так, як царі
 І пастирі
 У сьвітлу давнину...
 (*Якийсь час на сцені пусто*).

СЦЕНА ДРУГА.

НАДІЯ: (*Виходить з правого боку. Вона дуже нужденно убрана; дріжить і кулить ся від студени. Під пахою держить невеликий клуночок, зав'язаний чорною хустиною. Іде, співваючи і задержуєть ся посеред сцени; виливає своє горе перед публікою*):

Ой, сумна я, сумна,
 Бо далеко від мами...
 Така люта зима,
 Йде вже нічка страшна,
 А я блуджу сьвітами.

(*заломлює рученята*)

Ой, сумна я, сумна,
 Як билинка у поли...

Налягає вже тьма,
 Гуде буря страшна,

Гуде буря... Ох, горе!
 (*закриває лице руками*)

Ой, сумна я, сумна,
Ще й з гіркою журбою...
Моя тиха журба,
Як ся люта зима,
Оповита нудьгою...

(переходить на лівий бік сцени)

Ой, сумна я, сумна,
Що робити, не знаю...
Прийшла люта війна
Мені тата взяла,
А матуся вмирають...

(плаче і утирає рукавом очи)

Лежить ненька моя
У нетопленій хаті...
Така люта зима,
В хаті-ж хлібця нема,
Одіж — лата на латі.

Так ось ходжу сумна,
Людей добрих благаю...
Призбирала хлібця —

(показує на клунок)

Ох, матусю моя!
Я дороги не знаю.

Студінь голод і жах...
Я зблудила з дороги!

Сьвітять зорі на шлях,
 Всюди ясно в хатах,
 А я млію з тревоги.

*(Підносить очи до гори, дивить ся
 якийсь час а опісля каже рішучо:)*

Не загину я, ні!
 Ще надії не трачу.
 Позволь, Бозю, мені
 Найти поміч в селі.
 Най матінку побачу!

*(Сідає біля дверей шкільного будин-
 ку і дріжить від студени).*

Що-ж я вдію тут під вечір сама-
 одніська? Ні живої душі не видно,
 щоб показала дорогу. А там, сама не
 знаю, чи далеко відси, моя матінонька
 може з голоду і студени примирає...
(Плаче). Мені так зимно і так дуже
 сумно ось-тут! *(Показує на груди)*.
 А може серед сеї сніговиці прийдець ся
 гинути... Десь певно матінка говорять:
 »Отсе я виховала собі помічницю на
 старі мої літа! Пішла тай не в голо-
 вонці їй, що я голодна!« Ох, ні, моя
 матусенько! Я-б для вас своє жите мо-
 лоде віддала, коби тільки вам прислу-
 жити ся! Бо що мені по моім' житю.

коли-б вас не стало на сьвітї. Чорна темрява, вічний сум, гіркі сльози... О, матусенько люба! О, матусенько мила!

(Плаче і заводить).

СЦЕНА ТРЕТА.

УЧИТЕЛЬКА: *(відмикає двері і глядить на двір, вона не бачить з початку дівчинки-Надії:)*

Зриваєть ся сильна хуртовина! Добре, що мої школярки за погоди забігли до теплесеньких хаток... Менї здало ся, ніби доносили ся якісь плачі і зойки. Немов хтось ратунку взивав!

ДІВЧИНКА-НАДІЯ *(стогне):* «О, Бозю ласкава, ратуй мене від сеї студени.»

УЧИТЕЛЬКА: Ах! Та тут таки дійсно якесь нещастє. Біднятко якесь сидить скулене на морозї. *(Підходить ближше і підводить дівчинку).* Дитино! А що-ж тебе витягло з теплої хати на таку хуртовину?

ДІВЧИНКА-НАДІЯ (жалібно):

Я не маю тепленької хати. У нашій хатині так студено, як ось-тут серед снігів...

УЧИТЕЛЬКА: Ні се не наша школярка. Певно з другого села. Заблудило біднятко. А таке зголодніле і обдерте... (Тулить її до себе).

ДІВЧИНКА-НАДІЯ: Мої тато пішли ще торік на війну і більше не вернули. Так матусенька за ними заводила, що Боже! А я з ними ревно плакала. Такі батенько були добрі, мені білі булочки приносили з міста. А тепер їх нема. Казали матінка, що Москалі забили і навіть ніхто не знає, де їх могила.

УЧИТЕЛЬКА: Не плач дитино... А де-ж твоя ненька?

ДІВЧИНКА-НАДІЯ: Я не знадю, куди до них йти. Така маленька хатина з двома віконцями, з повідираною стріхою... Так в ній зимно, так зимно! Не маємо чим палити. А матуся дуже слабі: Казали до мене, що батенько їм снять ся кожної ночі і кличуть їх за собою...

УЧИТЕЛЬКА: А більше там нікого нема?

ДІВЧИНКА-НАДІЯ: Нема нікого. Був перше батеньків брат, зараз за дорогою. Приходив запалити, не жалував хліба і розважав. Приніс старий кожух, щоб матінка мали чим вкривати ся. А тепер нікого нема. Я і ненька. А вони такі хорі, такі хорі! Усе плачуть тай плачуть, а як зачнуть кашляти, то так дуже заходять ся... І все тоді кажуть до мене: »Накого-ж я тебе, моя доню, покидаю?« Тоді мені так сумно, а серденько болить!

УЧИТЕЛЬКА: А що-ж ти тут робиш на чужім селі?

ДІВЧИНКА-НАДІЯ: Мене матінка післали за хлібом, бо вони такі голодні... Годі було дістати в нашім селі, бо всі дуже бідні через сю страшну війну. А я собі гадаю: Побіжу через луг, перейду замерзлу річку, на друге село, може там дістану трохи хліба для хорої матінки. Що-йно бігли діти зі школи, тай кожде дало по куснику. Та що-ж мені з того, коли з дороги зблудила.

УЧИТЕЛЬКА: Не бій ся, дитино, ми найдемо дорогу. Заведемо тебе до твоєї матінки. Нині-ж Сьвятий Вечір! Занесемо їй тепленької страви, запалимо в хаті, заколядуємо...

ДІВЧИНКА-НАДІЯ: Ви такі добрі. О возьміть мене до сеї великої хати на маленьку хвилинку! Там мусить бути тепленсенько. А я ціла дріжу від студени!

УЧИТЕЛЬКА: Отсе мені горе! Забалакала ся тай забула, що дитина дилькотить від студени. А ходи-ж, серденятко, до теплої хати, ходи! У нас, як у рідної матусеньки! Ходи, ходи..

ДІВЧИНКА-НАДІЯ: А як нагрію ся, то сейчас до неньки піду, правда?

УЧИТЕЛЬКА: А вже-ж, дитино! Ще й не сама підеш і не з порожніми руками. Ходи!

(Пускає її до середини і хоче заперти двері, та бачить Марійку, що знаходить з правого боку в напрямі до школи).

СЦЕНА ЧЕТВЕРТА.

МАРІЙКА (*біжить і кличе*): О, пані-учителько, не замикайте! Гу-гу! Не замикайте! (*Прибігає під самі двері*). О, славити Бога, що почули мій голос. Так студено, а мені не хотіло ся довго ждати на дворі, нім відчинять!

УЧИТЕЛЬКА: Ми ждали на тебе, Марійко! Добре що прийшла. Поможеш убирати ялинку для маленьких сиріток.

МАРІЙКА: Гаразд, пані-учителько! Кажуть мама: »Іди, Марійко до школи, не заважай мені; я вже і без тебе рибки і пампушків посмажу!« А мені тільки сього було треба. Тут, у вас так весело і любо!

УЧИТЕЛЬКА: То зле, Марійко, що тебе матінка нагнали з хати. Видко, що не люблять тебе... (*Сьміється*).

МАРІЙКА: (*Також сьміється*): Ха-ха-ха! Моя матінка дуже мене любить! А що я муїїла йти з хати, то зна-

ю чому. Знаю—знаю... Так ненька щось до батенька сьміяли ся, як цілували мене, виряжаючи на годинку сюди! Знаю, що се має значити! Тому година приніс побережник таку гарну ялинку і поставив в сінях...

УЧИТЕЛЬКА: Певно, як вернеш, то ялинка опинить ся в хатнім куті, біля стола, — ціла обвішана гарними дарунками!

МАРІЙКА: Так мені здаєть ся...
(*Регочеть ся*).

УЧИТЕЛЬКА: (*тихо, нахилляючи ся до Марійки:*) Слухай, Марійко. У нас нині цікавий гість: бідна і голодна дівчинка заблукала ся і пів-змерзла сиділа скулена під шкільною стіною. Я взяла її на хвилю до хати. Ти маєш її розвеселити ради Христа-Дитятка, що нині знов прийде на сьвіт...

МАРІЙКА: О, се гарно! Возьму її опісля до нас, обдарую орішками, медівниками. Будемо обі колядувати. А спати не в ліжочку, а на мягонькім дідуху! Правда, що так, пані-учителько?

УЧИТЕЛЬКА: Так, але не всьо. Дитина мусить чим мерщій вертати до-мів, бо її матінка дуже хора. По всіх хатах буде весело і тепленько; всюди буде гарно-заставлений стіл, а там студінь і смуток... Мусимо дитині і її матери зробити велику і милу несподіванку. Ходім чим скорше, треба да-ти малій горнятко горячого чаю...

(Обі входять до середини.)

СЦЕНА ПЯТА.

СИРОТА ЛЮБКА *(вибігає з лі-вого боку сцени, забиваючи руки:)* О, яка студінь! А як дуже гарно! Мороз щіпає по лицях. Се дуже здорово! О, як я люблю зиму! Бігають діти ціли-лими днями по леду, совгають ся до пізнього вечера, отсе рай! А нині до того Святий Вечір. Застелить у шко-лі пані учителька стіл пахучим сінцем, поставить хрест і сьвічки, а потім все носити-ме і носити-ме смачні страви! Де тих страв набереть ся! Їсти і їсти. Кінця нема. Солодка кутя мені най-більше смакує. Казала пані-учитель-ка, що руська Свята Вечера без куті не може бути. *(Підскакує)*. А дідух

м'який, як перина; по нїм качаєш ся, кусаєш орїшки! Отсе рай! Нема нїчого гарнїйшого від Св'ятого Вечера! (*Задумуєть ся*). А може се ще за скоро? Ого-го-го! Як за скоро, то буду помагати убирати стїл, або ялинку для малих сирїток. (*Чути голоси дївчаток і хлопчиків*): Біжи! Гетьте, бо зверну у снїг! Гу-у-у! Отсе жене! Ганяють оттам дїти із саночками. Як їм весело! Прийдуть до хати, так сейчас їх рїдна матїнка погладить по головцї, поцїлує, посадить коло печі і нагодує... Добре мати батенька і матїнку. (*Зїтхає*) Я сиротиною у дядька служу. Такий дядько лютий! Все хмурить брови, а смердячої запіканки не випускає з уст. Курить, курить і курить... А мене то що раз поштуркує і приговорює (*Наслїдує грубий голос дядька:*) А скорше, приблудо, бо кости поломлю! Не переїдай даром страви, неробо! Звихай ся, не забувай, що ти не у своїй хатї! (*Знов своїм голосом:*) Як зачне лаяти, як зачне проклинати! А дядина тїльки то в плечі буханцем, то в груди штурканцем, то за волосє зловить, то потрутить, а то й копне не раз, мов со-

баку! А добре, що хоч мати-му веселий вечір. Яка добра пані-учителька, що все мене кличе до Сьвятої Вечері! *(Глядить поза сцену:)* Ціла громада дітей біжить сюди! З саночками всі, окутані теплими хустинами, а хлопчики шапки позателяли на вуха. Стану оподалік, хоч здалека гляну, як радують ся такі діти, що у них в дома є батеньки і матері. *(Виходить поза куліси і час від часу виглядає).*

СЦЕНА ШЕСТА.

(Чути щораз голоснійше веселі діточі крики, а небавом голоси: Сьпіваймо, діти! Сьпіваймо сеї, що у школі научили ся! Се найкраща пісня!)

ХОР ДІТВОРИ: *(поза сценою):*

Покінчились наші труди,

Час спочити нам

2. Веселять ся добрі люди,
Що Сьвят-Вечір туй-туй буде,

Що принесе ясна зоря

Тихе щастє з поза моря

І нам школярям!

(Вибігають на сцену великим гуртом, окутані тепленько, із саночками в руках і сьпівають дальше:)

Дзїнь-дзїлїнь, дзїнь-дзїлїнь,
 Дзїнь-дзїлїнь, дзїнь-дзїлїнь,
 Чути на горі.

Дзвінки ронять звуки срібні,
 Все голосить, що свобідні
 Усі школярі.

(устанавливають ся до публики:)

- Перестаньмо вже читати,
 Киньмо в кут книжки,
 2. Біжїм разом всі до хати,
 Де рідненька наша мати
 Колачики в піч саджає
 Й на олію припікає
 Смачні пампушки.

Дзїнь-дзїлїнь, дзїнь-дзїлїнь,
 Дзїнь-дзїлїнь, дзїнь-дзїлїнь,
 Промовляє дзвін,
 Несе вістку з Вефлеєма:
 Пришов до нас Бог-Дитина
 З небесних вижин.

- »Бог предвічний народив ся« —
 Заспіваймо враз,
 2. Просїм щиро Христа-Бога,
 Щоби мирно, без тревоги,
 Ген далеко, за водою

Золотою свободою
Край наш запишавсь.

Дзїнь-дзїлїнь, дзїнь-дзїлїнь,
Дзїнь-дзїлїнь, дзїнь-дзїлїнь,
Ясно вже в горі...
Час до дому поспішати,
До Вечері час сідати
І нам школярі.

(Отвирають ся шкільні двері, виходить Марійка).

СЦЕНА СЕМА.

ДІТИ *(кричать в перегони)*: Марійка, Марійка! Ходи з нами! Ходи!

МАРІЙКА: Як ви весело бавите ся! Вашу пісню чути аж до кухні, де я із панею учителькою готовлю Сьвяту Вечерю! Так гарно гомонить ваша пісня!

ДІВЧИНКА ПЕРША: А чому-ж з нами не співаєш, як гарна? Тобі краще печи ся біля огню, як набавити ся на сьвіжїм воздуху?

МАРІЙКА: Мене просила пані-учителька помагати в уладженю Сьвятої Вечері для сиріток. Трудно було

відмовити! А ви не бачили де Любки, сеї бідної сирітки, що служить у свого недоброго дядька, Панька Пузиря? Бою ся, щоб часом не пустив її сей недобрий чоловік...

ДІТИ (гуртом): Ні не бачили! Ми що-йно прямо з леду вертаємо!

ХЛОПЧИК ПЕРШИЙ: А що-ж ми маємо заглядати за всякими торбаями?

ХЛОПЧИК ДРУГІЙ: Ми з жебраками собі не заходимо!

МАРІЙКА: Не кажи так, Івасю! Вона невинна тому, що сиріткою бідує. Господь Бог наказує над безталанною сиротиною милосердити ся, а не називати торбаєм або жебраком...

ДІВЧИНА ДРУГА: Говорив Любчин дядько, що сирота або жебрак або злодій де тільки озирнеть ся, то украде! Каже: бий буком від порога ще й собакою зацькуй, нехай під плотом конає!

МАРІЙКА: Се дуже несправедлива і безбожна бесіда! А ось: кільки у нашім сиротинци малих і більших сиріток, а які вони добрі, побожні і вдяч-

ні для тих, що їм роблять добре! Як полюбимо кожду нещасну сирітку і зачнемо нею піклувати ся, то воно певно не вступить на лиху дорогу...

СИРІТКА-ЛЮБКА (*виходить ізза куліс, боязливо підступає до Марійки і говорить сумно до дітей:*)

Ой, ні! Я ще ніколи ніщо не укра-ла! Се неправда! О, коли-б я мала батенька і неньку, як ось ви маєте, то я-б з вами бавила ся і така добра була-б для вас! А так, мене дядько не пускають; кажуть: не слід торблям і жебрачці бавити ся з господарськими дітьми. А я-ж тому не винна, що мене до жебраків причисляють!

МАРІЙКА (*бере Любку за руку і притягає до себе:*) Не сумуй, Любцю! Вони всі знають, що ти добра! Вони тільки так жартували. (*До дітей*) Дивіть, діти, яка вона добра; які у неї чисті і спокійні очі!

ДІТИ (*гуртом:*) Ми тільки так, жартом! Любка добра дівчинка!

ХЛОПЧИК ПЕРШИЙ: Нам тільки жалко, що вона до нас на забаву не виходить...

МАРІЙКА: А ти не чув, що її дядько не пускає?

ХЛОПЧИК ДРУГИЙ: То нехай не служить у такого дядька! Я-б сейчас сказав: Як я вам, дядьку, не в лад, так я йду назад; йду в широкий світ, Господь Бог нікому не дасть загинути!

МАРІЙКА: Тобі добре говорити: йду в широкий світ, бо у тебе батенько, ненька, тобі солодко пливуть дні за днями... А знаєте, діти, що тут сталося перед хвилиною? Якась бідна сирітка аж з другого села, заблукала ся під шкільні двері! Така бідненька, зголодніла! Ціла аж дилькотіла від студени! Ледви її дочутили ся. Сидить тепер між сирітками і бавить ся, бідненька! А все просить-благає: ведіть мене до матінки! Її, бачте, ненька дуже хора, а батенько, кажуть, згинув на війні. Треба нам подбати, щоб сирітонці і її ненці уладити гарний Святий Вечір, напалити в хаті, заколядувати... Як тільки почула я вашу пісню, так сейчас подумала: О, наші школярі мають добре серце; всьо зроблять, щоб безталанних нарадувати. Правда, що так?

ДІТИ (*гуртом:*) Правда, Правда!

ДІВЧИНКА ПЕРША: А далеко се відси?

МАРІЙКА: Десять хвилин ходу! Тільки перебігчи крізь долинку, та й там і хатина сирітки.

ГОЛОСИ ДІТИЙ: Підемо всі і заберемо зі собою що хто буде міг...

ДІВЧИНКА ДРУГА: Я возьму білий колач такий великий! (*Показує руками*).

ХЛОПЧИК ПЕРШИЙ: А я медівників випрошу у мами!

ХЛОПЧИК ДРУГИЙ: А я миску смачних пампушків! Моя матінка багато насмажили! Буде сирітчина ненька зараз здорова, як покоштує!

ДІВЧИНКА ПЕРША: Нім би ти доніс на друге, село, то зів би всі до одного, тай прийшов з порожньою мискою!

ДІТИ: Ха-ха-ха!

ХЛОПЧИК ДРУГИЙ: О, що се, то вже таки ні! Я вперед зім одну миску пампушків в дома, а як не буду го-

лодний, то другу миску з пампушками безпечно донесу на друге село...

ДІВЧИНКА ТРЕТЯ: Ти вперед себе напакуєш, аж опісля за сироту дбаєш. О, гарний з тебе козарлюга!

ХЛОПЧИК ДРУГИЙ (*засоромившись:*) А що-ж я винен, що як тільки гляну на пампушок, так сейчас доти буде язик заходити слиною, поки не покоштує. Мені все ненька кажуть, що я за великий ласун. А я не винен. Як виросту більший, тоді инакше буде.

ХЛОПЧИК ПЕРШИЙ (*дуже голосно*): Та що ви отсе завели? Передражнювати ся стали, чи що? Милосерні душі, нема що казати! Сирота з голоду примирає, а вони то за пампушки то за слину, то за язики! Радше подумайте, щоб кожде з вас сейчас по Св'ятій Вечері щось завинуло в клунок; підемо гуртом до сирітчиної неньки.

ДІТИ (*гуртом:*) Так, се правда! Таки так!

ХЛОПЧИК ТРЕТІЙ: А у нас у скрини, на самім дні, багато-багато

червоних яблучок. Я бачив, як мама виймали полотно! Вони дадуть трохи для сирітки.

ГОЛОСИ: Біжим домів! А опісля всі гуртом з дарунками! Ходім!

МАРІЙКА: А я попрошу пані-учительки, щоб пішла з нами...

СИРІТКА-ЛЮБКА (*плаче і говорить крізь сльози*): А я не маю їй що дати, бо нічого не маю. А дядько посярять, а не дадуть. То я знаю добре сирітську долю; тому мушу бідній сирітці чимсь прислужити ся. Отсе хиба нехай хтось позичить мені своїх саночок; отулю сирітку тепленько тай сама завезу її по пухкім сніжку аж до хатини.

МАРІЙКА: Добре, Любцю! Завеземо обі. У мене такі гарні, вигідні саночки! Ходи до середини! А ви діти спішіть ся.

(*Входять обі до середини і замикають за собою двері*).

ХЛОПЧИК ПЕРШИЙ: Отсе будуть гарні сьвята, чи не правда?

ДІТИ: Правда, правда!

ДІВЧИНКА ПЕРША: Як тільки на забаві і веселости і їді перевести Різдвяні Сьвята, то якось вони так знудять ся. Чекаєм не раз з тугою, щоб вони скінчили ся а зачала ся школа. А таке діло, як се, що ми його задумали, отсе розкіш. Я вже бачу як буде радувати ся наша сирітка і її ненька, як справимо їм обом таку несподіванку.

ХЛОПЧИК ТРЕТІЙ: А колядувати будем так кріпко, щоб від неї аж в хаті було веселійше.

ГОЛОСИ: Ходім домів! Вже пізний час! Гей-гей, домів! А виходіть в час!

ДІТИ (*виходять співваючи:*)

Покінчились наші труди,
Час спочити нам

2. Веселять ся добрі люди,
Що Сьвят-Вечір туй-туй буде,
Що принесе ясна зоря
Тихе щастє з поза моря
І нам школярам.

(*Повторюючи другу часть строфки, співвають чим раз тихше, поки їх голоси зовсім не прогомонять*).

, (ЗАНАВІСА СПАДАЄ).

ДІЯ II.

(Нужденна сільська хатина. Проти видців по правій стороні невеличке віконце, заліплене по-частині папером, одна шибга збита, заткана лахом. По середині двері. По лівій стороні велика, сільська піч а біля неї поломане чимале крісло; на нїм сидить, накривши ся старою кожушиною, Ненька: вона дрїмає а час від часу говорить крізь сон, не відкликаючи очий. Посередині хати стіл не-накритий. В углі по лівій стороні видко один бік старого ліжка. По стїнах образи, як се буває по наших селах).

СЦЕНА ПЕРША.

НЕНЬКА *(крізь сон:)* Ні, не йди, не йди від нас! Там тебе жде певна смерть... Хто-ж нами заопікуєть ся, хто нагодує? О, Боже милий, поратуй нас! Не дай пропасти! Яке се страшне слово: війна? Ти не вернеш, мій мужу, не вернеш! *(По хвили)*. Така Божа воля кажеш? Га, коли так, то нехай тебе хоронить Пречиста Матїнка Божа перед ворожими кулями. *(По хвили)*.

І що ми без тебе будем робитоньки тай починатоньки? Погинем, як миші у снігу. *(По хвили)*. Чую, що прошиє твоє серце ворожа куля... Кажеш, що рідний край ідеш боронити? А хто-ж нас оборонить перед нуждою? Не йди, не йди... *(Прокладаєть ся і отвирає очи)* Що-ж бо се я? Що се мені маячить ся? Вже другий рік, як пішов на сю прокляту війну, а мені ось здаєть ся, що він що-йно прощаєть ся, вибираючись! *(Кулить ся і дріжить)* У-у-у! Як студено! *(Мацає рукою печ)* Ледви трохи чути, що нині палило ся! Нема чим... Надю, Надю! *(Надслухує)*. Нема дитини? Куди вона поділа ся, біднятко? Ага, правда! Я й забула, що вислала її за хлібом! *(Заплющує очи і знов дрімає)*. Таке поле червоне! То від людської крові... О-о-о! Як зойкають, як заводять! Ах, Матінко Божя, тут трупи, трупи... Всюди, куди поглянуть, всюди людські трупи. А тут... Се він... він... мій муж! Голова розбита, а очи заплющені... Ти умираєш? Умираєш і навіть не кажеш до нас: прощай? О! Устань, подиви ся на нашу нужду. Ратуйте, я не можу

дивити ся на сю кров і тих трупів. (*Прокладаєть ся і знов відмикає очі*) Що се такого мені? Чи-ж я вже таки не перестану маячити? Все одно і то саме! Либонь я його таки дійсно вже більше не побачу. (*По хвили.*) Де-ж бо се Надя? Чути, як гуде хуртовина, а воно, біднятко, мало-що мало на собі. (*По хвили*). Нині Святий Вечір. Добрі люди сидять собі у тепленькій хаті біля Святої Вечері, колядують з діточками, прославляють народженого Христа. А нам нема кому заколядувати... О, гірка наша коляда сьогорічна! (*Засипляє знов*).

СЦЕНА ДРУГА.

ХОР АНГЕЛІВ (*за сценою:*)

Заблиснули зірниці у горі,
 В небесних вижинах,
 Заснули убогі пастирі
 У тихих долинах.
 Заснули не чують,
 Що людям віщують
 Сі зорі в небесних вижинах.

НЕНЬКА (*крізь сон*): Яка пісня!
 Як від неї серце тріпочеть ся у груди

і яким теплом нагріває вона душу! О, співайте ще, співайте сеї небесної пісні! Давно вже не обходила я такого радісного Різдва!

ХОР АНГЕЛІВ (*за сценою*):

З'явилися небесні післанці

І линуть горою,

Витають простори світові

Піснею дивною.

Вселенна радіє,

Про щастє-рай мріє,

Ангели-ж співвають горою.

НЕНЬКА (*крізь сон*) Так, я чую сю пісню. Вона гремить тисячними звуками, западає глибоко у людську душу і мовить до неї; Не сумуй, не плач і не суєти ся, бо зійшов з неба Христос-Бог у виді убогої дитини. Він утре людську сльозу з очий, нарадує опечалене серце і благодатним спокоєм напоїть затревожену душу. О, Христе-Боже, яка-ж се хвиля прекрасна, як Ти лежиш в нужденнім Вифлеємськім вертепі, а небесні ангельські хори величають Твоє Рождество! Кілько разів вертає ся велика хвиля до наших хатин, тільки разів наше щастє не знає границь.

ХОР АНГЕЛІВ *(за сценою)*:

Цар неба в покорі ось лежить
В вертепі, на сїні.

Диви ся, вселенно, як дріжить
Твій Творець в яскині!

Дай жертву любови
Богови-Христови,
Нагрій, у студеній яскині!

НЕНЬКА *(крізь сон)*: Мені так весело і так тепленько! А в Вифлеємськїм вертепі студїнь. Бідний Спаситель! Не хтіли Його Матери Сьвятої прийняти у теплу хатину, а вигнали за місто, де дикий звїр блукає і чатує на свою жертву; де затишного місця нема крім сеї поваленої і обдертої яскині! Ми грішні люди лїпше мешкаємо, як Сотворитель в перших хвилях Своего туземного життя! *(Гуде і завиває метелиця. Лах, що ним заткана шибба вилїтає, а крізь отвір у вікні летить сніг. Ненька зриваєть ся з крісла, протирає очі, стоїть хвилинку нерішена, що робити, а опісля біжить до вікна і лахом затикає отвір. Виходить хитким кроком на середину сцени і говорить)*: Який гарний сон мала

я перед хвилиною. Сьпівали Ангели прекрасні пісні про Христа-Бога, що народив ся в Вифлеємі, а мені було так тепло, так мило, так любо! А тут знов страшна дійсність: нужда, самотина, нетоплена хата, студінь і хуртовина на дворі. Славити Бога хоч за се, що серед таких прикрих хвиль мойого життя, приводить хоч у сні ясність і тепло і розкіш. *(Йде до крісла біля печи і сїдає, скулившись)*. Знов нова журба: чому так довго нема дитини? Може де хуртовина збила з ніг, а сніг присипав де в рові! *(Здрігаєть ся)*. Яка страшна думка! О, ні! Господь Бог милосерний. Взяв мені мужа на полю війни, то хоч лишить мені мою одиноку потіху на сьвітї, доню—Надію.

(Чути, як щось біжить поперед хату і задержуєть ся перед самим вікном. Ненька надслухує).

СЦЕНА ТРЕТЯ.

МАРІЙКА і ЛЮБКА *(колядують під вікном)*:

Бог предвічний народив ся,
2. Прийшов днесь со небес,

Щоби взрів люд свій весь
І утішив ся.

НЕНЬКА *(в часі співу:)* Боже милий! І моєї нужденної хатини не забули колядники? Слава Богу, що хоч сьвятим словом звеселили; воно вистане за цілу Сьвяту Вечеру. О, де-ж Надя забарила ся! Вона-б утішила ся!

(Марійка і Любка можуть переспівати кілька строфок; а при останній строфіці долучуєть ся голос Надії).

МАРІЙКА, ЛЮБКА і НАДЯ *(як найсильнійше):*

Слава Богу засьпіваймо,
2. Честь Сину Божому,
Яко Спасу нашому
Поклон віддаймо!

НАДЯ *(з надвору):* Ми колядували, та пирога не дістали; пустіте нас у хату, та дайте заплату!

НЕНЬКА *(устає здивована з крісла):* Чути голос Наді... Хто-б се такий із нею колядував? Що за душа милосерна найшла ся, що прийшла колядувати мені безталанній і навістити мене у моім опущеню! Просимо, просимо у хату! *(Йде до дверей та вони від-*

микають ся і Надя вбігає з великим клунком на плечах, кидає його на стіл, біжить до матери і обнімає, цілуючи. За нею Марійка з великим кошиком в руці і Любка, що тягне санчата, навантажені всяким добром).

МАРІЙКА, ЛЮБКА і НАДЯ (разом голосно і весело): Христос раждаєть ся!

НЕНЬКА: Славіте Його! Сьвят, сьвят, сьвят! А се-ж що такого? Може се сон?

НАДЯ: Се не сон, ненечко, а дійсність! Будемо мали гарні сьвята. Не сумуйте, матіночко, не сумуйте! Прийдуть до нас діти колядувати; прийде пані-учителька зі школи, матиме-мо таке Різдво, як у других людей.

МАРІЙКА (підступає ближше): Вінчуємо вас сьвятами сьвятими, Рождеством Христовим, щоб ви сі сьвята в здоровлю і щастю опровадили і до Нового Року дочекали, від Нового Року до Богоявленя, від Богоявленя до Воскресеня, від Воскресеня до Сьвятого Духа, від Сьвятого Духа рік по рокови аж до сто літ, поки вам Пан-Біг

назначив вік. Так жичу і вінчую...
Христос раждаєть ся!

НЕНЬКА: Славіте Його! Спасибі, дитино, за таке хороше вінчованє. Рости дитино, велика-велика (*пригортає її до себе і цілує в голову*), будь все щаслива, а не знай лиха; будь все весела; будь все весела аж до кінця, проси у Бога небесного вінця. (*До Надї*)
Що се за дівчинка?

НАДЯ: Се Марійка, із сеї великої хати мурованої, що зараз за левадою, за селом.... Вона така добра! Хоч богацька доня, а не погордила мною бідною.

ЛЮБКА (*підступає ближше*): А я вам вінчую того спокою, що лине з неба з ранньою росою; і того щастя і сеї долі, що в людськїм серцю доброї волі. Христос раждаєть ся!

НЕНЬКА (*пригортає її і цілує, як перше Марійку*): Славіте Його! Спасибі, доню, і тобі за вінчованє! А хто-ж ти за одна?

ЛЮБКА (*сумно*) Я... я... сирітка... у дядька служу наймичкою... Я...

НЕНЬКА: Досить, досить, дитино! Не говори більше! Знаю добре, яка сирітська доля! Та нині звеселися, бо вся журба, мов мрака никне, коли Христос народився у вертепі...

НАДЯ: Матусенько, голубонько! Сідайте-но собі спокійненько от-тут біля печі, бо ми мусимо чим-мерщій убирати стіл. Прийдуть до нас дуже гарні гості.

НЕНЬКА: Прийдуть гості з веселим привітом, та не прийде сей, кого серце найбільше бажає...

НАДЯ: Успокойтеся, матінонько! Може ще й батенько колись повернуть до нас живі і здорові. На всьо Божа сила!

ЛЮБКА: Тут студено, треба в печі напалити. Нема тут де дров?

МАРІЙКА: Погляди, Любцю, на санках; там найдеш кілька оберемків. А опісля батенько обіцяв привезти саньми багато-багато... Надю, не тратьмо часу а прибираймо стіл!

(Ненька сідає на своє давнє місце; Любка кладе дрова до печи і розпалює

огонь; Марійка і Надя порають ся біля стола і добувають із клунків всьо потрібне: притрушують стіл сіном, застелюють білою скатертю, ставляють хрест, дві свічки; кладуть великий колач, кілька яблук і медівників — і розкладають миски. Заохочують себе взаїмно покривати: Скорше, скорше, щоб не заскочили нас неприготованих)

НЕНЬКА (підносить очи до гори):
О, Боже могучий, Христе ласкавий!
Ти нікого не покидаєш без Твоеї сьвятої опіки, а даєш поміч тоді, коли здаєть ся, що цілий сьвіт від нас відвернув ся. Слава-ж Тобі, Христе, тричі слава!

НАДЯ: (покінчивши прибиранє стола, відступає з Марійкою на перед і вдивляєть ся з вдоволенєм): А що, матінко, чи не гарно? Немов наша хата відмінила ся! Вже і тепло і весело!

(Чути гамір щораз замітнійший).

ЛЮБКА: Вже йдуть, вже йдуть!
(Плеще в долоні).

НЕНЬКА: То се таки дійсна правда, що до нас прийдуть діти з колядою?

МАРІЙКА: Так, пані-матко, прийде їх багато! І пані-учителька прийде. *(Чути стукіт під вікном і голоси: Зачинаймо коляду! Зачинаймо!)*: Вони вже тут вже тут! Стіймо всі тихенько, а як скінчать, то ти, Надю, проси у хату!

НАДЯ: Вже я знаю, Марійко, знаю...

СЦЕНА ЧЕТВЕРТА.

ХОР ДІТВОРИ: *(за вікном)*:
 Предвічний родив ся од Діви,
 Щоб люди сьвіт Його узріли.
 2. Да нас от тьми возведе
 І ко сьвіту приведе
 Заблудших.

НАДЯ *(пригортаєть ся до Неньки)*: А правда, матінко, як гарно співають?

НЕНЬКА *(тихо)*. Гарно, доню, ще ніколи не було так гарно...

ХОР ДІТВОРИ *(як перше)*:
 Новое літо зачинає,
 Новий Цар царя низлагає.

2. Убого ся народив,
 Богатого засмутив
 Ірода!

ЛЮБКА (*неначе сама до себе*): Чи то всім людям так любо у серцю, як ось мені?

МАРІЙКА (*усьміхаючись до Любики*): Нині всі люди кинули проч від себе журбу і сльози а веселять ся Рождеством Христовим...

ХОР ДІТВОРИ (*як перше*):

Як Сина породила Панна,
 Падає в Єфезі Діянна,
 2. Познай Бога храмино,
 Весели ся дружино,
 Христова.

НЕНЬКА (*в одушевленю*): Мені і у сні не прийшло на думку, що сьогорічні Сьвята Різдвяні будуть для мене такі прекрасні...

НАДЯ: А мені все здало ся, що коли Христос прийшов на сьвіт такий убогий, то за убогих і пригноблених не забуде...

ХОР ДІТВОРИ (*як перше*):

Привикай Діво повивати!

Не пристань, старче пильнувати

2. Содітеля свого!

Знають Царя нашого

Битлята.

ГОЛОС (*іzza вікна*): Вінчуємо вас, пані-матко і ваше дитятко щастем-здоровлем, Рождеством Христовим, щоби дав Господь Рождество відсвяткувати, в здоровлю-щастю до сто літ дочекати; а за наші ласки дайте кільце ковбаски, а за нашу коляду дайте всім по пирогу; а ще й мусимо вас спитати: чи пустите нас до хати?

НАДЯ (*голосно, до вікна*): Колядників приймаєм, в хату запрошаєм; повно у нас всього, дякуємо за добре слово!

(*Серед веселих криків і сьміхів в бігає в хату юрба дівтори-колядників на самім кінци учителька. По-переду один хлопець несе сніп жита і сейчас ставляє його в куті, за столом; прочі діти виймають свої дарунки і кладуть на стіл, промовляючи кожде в сторону Неньки: »Х р и с т о с р а ж д а є т ь*

с я,« на що Ненька одвічає: »С л а в і-т е«).

ДІВЧИНКА ДРУГА (кладає на столі білий колач): А отсе вам, пані-матко білий колачик в додатку, щоби в сьвято і в будні дні був у вас все хлібець сьвятий на столі. Христос раждаєть ся!

НЕНЬКА (цілує дівчинку в голову): Славіте Його! Спасибі дитино!

ХЛОПЧИК ПЕРШИЙ (кладає кілька плетених медівників): Щоб вам було, ненько, по всяк час солоденько. Христос раждаєть ся.

НЕНЬКА (цілує хлопчика в голову): Славіте Його! Спасибі дитино!

ХЛОПЧИК ДРУГИЙ (двигає цілий полумисок смажених пампушків): А ось вам в дарунку пампушків цілу купку; як їх скоштувати, то губа не знає й що казати; смажені на сьвіжій олію.... а я.. я.. я... більше сказати не вмю... Христос раждаєть ся!

ВСІ ДІТИ (сьміють ся)! Ха-ха-ха!
Ха-ха-ха!

МАРІЙКА (*гладить хлопчика по головці*): Отсе повінчованє вшкварив!

ХЛОПЧИК ДРУГИЙ (*несьміло, загикуючись*): Мене Михась вінчувати навчив а я, як йшов, тай в снігу загубив... Не винуйте мою губу, як буду вертати, то найду свою згубу!

НЕНЬКА (*цілує хлопчика в голову*): Як серденько чисте, кожде слово щире і проречисте. Спасибі за пампушкі і матінці спасибі.

ХЛОПЧИК ДРУГИЙ (*до Неньки*): Казали мама, що сей Рік страшний і олій дуже дорогий; як будете пампушки заїдати, не треба губ рукавом утирати, а язиком облизати...

ВСІ ДІТИ (*сьміють ся*): Ха-ха-ха! Ха-ха-ха!

ХЛОПЧИК ДРУГИЙ (*до дітей*): Та чого все отсе губи дерете, регочете ся, мов бішені? Хіба у вас пампушків їсти не учили?

ГОЛОС З ПОМІЖ ДІТИЙ: Учили-учили а такої практики не навчили!

ХЛОПЧИК ТРЕТИЙ (*тягне за собою чималі санки, на них великий мі-*

шок:) А тут, пані-матко, повний міх усякого добра; що хто мав, то сюди поскидав. Щоб ваша хатина була все повна у вершок, як отсей мішок. (*Витягає велику ковбасу і говорить:*) Нитка ся урвала, тай ковбаса з бантів упала; не було що робити, треба її було до мішка всадити.

ХЛОПЧИК ДРУГИЙ: А пахне на диво, влупи кусень живо, дай покоштувати.

ДІВЧИНА ПЕРША: Мусиш, козаче, аж до завтра почекати! А нині не мішай з мясом олію..

ХЛОПЧИК ДРУГИЙ: Бо я... добре ніколи сказати не вмію...

ХЛОПЧИК ТРЕТИЙ (*викладає на стіл пироги*): Ось вам пироги з бульбою... а отсе з вурдою... а сі із сливками... а отсі з грушками... а в отсих повила... сестричка робила... (*Витягає велику рибу-судака*). А отсе судак...

ХЛОПЧИК ДРУГИЙ (*приглядаючи ся*): Таки так, таки так...

ДІТИ (*регочуть ся за кожним словом хлопчика третього*): Ха-ха-ха! Ха-ха-ха!

ХЛОПЧИК ТРЕТИЙ (*тягне мішок у кут і говорить далше*): А на самім дні лежить пів свині, п'ять книшів з шишками, миска з пампушками, сушеної рибки повних дві торбинки...

ДІТИ (*регочуть ся*): Ха-ха-ха!
Ха-ха-ха!

ДІВЧИНКА ДРУГА: Кінчи вже, кінчи, ти шалапуто, а то й до півночі не вичислиш!

ХЛОПЧИК ТРЕТИЙ (*ставляє мішок у куті*). Кілько наклали, тільки й маєте!

ДІВЧИНКА ТРЕТЯ (*розв'язує хустку і добуває з неї велику миску, ставляючи її по середині стола, поміж свічками*): Св'ята Вечера без куті, як страва без соли; а по такім слові заживайте здорові. Христос раждаєть ся!

НЕНЬКА: О, дітонькі мої любі, яке-ж у вас добре серденько! Нехай-же вам Христос подасть в житю всього добра з роси, з води, а хоронить від біди...

УЧИТЕЛЬКА (*виступає вперед*): Христос раждаєть ся, пані-матко! Я-

ка-ж я рада, що мої школяррики справили вам таку милу несподіванку! Наперегони бігли до вас з дарунками! Аж мені трудно було оперти ся і я собі побігла за ними. Прийміть від мене сердечне бажанє, щоб сї теплі хвилі нинішнього Сьвятого Вечера стала для вас початком нового, щасливого життя, — життя без турбот і слабости! (*До дітей*). Гей, дітоньки, час нам до дому. Ждуть на вас батьки і матері, і певно боять ся, щоб вам серед нічної заметіли що лихого не лучило ся.

ЛЮБКА: А я лишу ся коло Надї, я й так не маю де вертати; ніхто мене в дома не виглядає і не журить ся моєю долею... Будемо разом колядувати, правда, Надю?

НАДІЯ: А вже-ж що так! Буде нам веселїйше.

НЕНЬКА (*до всіх*): Вже коли так мусить бути, то хоч покоштуйте разом зі мною сьвяточної кутї, тай заколядуймо ще разом...

ДІТИ (*гамірливо*): Гарзд, сїдаймо за стіл! Сїдай! Чим мерщій!

(*Діти зачинають засїдати біля стола. Чути стук у двері*).

СЦЕНА ПЯТА.

ХЛОПЧИК ПЕРШИЙ: Пожди, хтось йде!

ДІТИ (*серед крику*): Певно колядники, або звіздарі.

(*Чути знов стук у двері*).

НЕНЬКА: Хто се там у сінях стукає? Просимо у хату, як добрий чоловік і з добрими намірами...

СТАРИЙ ЖОВНІР (*входить у хату; убраний в довгу сїрачину, на голові жовнірська шапка; ліва рука перевязана, а в правій держить чималу палицю і підпираєть ся нею. Діти розступаются так, що він стає прямо очима до Неньки і Надїї*): Христос раждаєть ся!

ДІТИ (*гуртом*): Славіте Його! Славіте!

НАДЯ (*біжить до нього з голосним криком*): Боже, Боже! Се батенько! Батеньку любий, се ви? Ви живі і здорові?

НЕНЬКА (*отвирає широко очі, підносить руки до гори і хоче бігти до*

Старого жовніра, та сили опускають її і вона мліє, падаючи на руки учительки): О, Христе! О, Матінко Божа! Се він, мій любий муж!

СТАРИЙ ЖОВНІР, НАДЯ і УЧИТЕЛЬКА *(разом):* Води, води! Вона мліє!

(Подають склянку води. Ненька не і відмикає очи).

НАДЯ: Батеньку! А ненька все плакали і плакали... Казали, що вас певно вже на світі нема. Так довго не було про вас найменшої чутки.

НЕНЬКА *(кидаєть ся Старому жовнірови на груди):* Любий Степане! Се ти, дійсно? *(Дивить ся на його лице і знов опускає голову).* Так, се ти! Тепер я щаслива і богата! Тепер я знаю, що там, де потреба найбільша, там поміч Божа найблизша! О, коби ти знав, кільки я сліз пролила за тобою! Кільки разів я Господа благала, щоб взяв мене і Надю із сього світа і звільнив від страшної журби! Ти знов біля нас! І то на саме Христове Рождество! Слава Тобі, Христе! Слава Тобі, Христе! Сідай, любий мужу тай розкажи

про сю страшну війну! Її всі люди про-
клинають, устаючи і лягаючи! Ціли-
ми днями плачі, зойки, заводи! Сідай,
ти струджений! (*Глядить на його пере-
в'язану руку*). А се що? Ти каліка?

СТАРИЙ ЖОВНІР (*утирає сльо-
зи*): Се нічого, загоїть ся! Пів року
вилежав у шпитали тай ще не зовсім
здоровий!

НАДЯ: Добре, що живі, батеньку!
Вже я буду день і ніч працювати а вас
доглядати.

СТАРИЙ ЖОВНІР (*сїдаючи*): Не-
хай відотхну, буде час на оповіданє!
На місяць стане говорити! (*Глядить
на зібрані діти*). А що-ж се у нас тіль-
ко дітий? Прийшли поколядувати?

НЕНЬКА: О, щоб Христос-Господь
усім щастєм дарував! Се ангелята, не
діти! Дізнали ся пташата, що коло нас
нужда, що нема кому зайняти ся Св'я-
тою Вечерою, — зібрали ся гуртом,
понаносили дарунків, заколядували,
повінчували, потішили!

ДІВЧИНКА ТРЕТЯ: Нас у шко-
лі пані-учителька учили, що над бід-
ними все треба милосердити ся...

СТАРИЙ ЖОВНІР (*підводить ся, стає по середині і говорить нів до дітей, а нів до публики*): Так, дітоньки! Милосердіє — се велика річ! Утерти сльозу із заплаканих очий — се сьвяте діло! Спасибі вам, що прийшли з помічною долонею моїй бідній родині. Та моя родина ще не найбіднійша! Перевандрував я своїми ногами цілий наш край; надивив ся на кров-слози, наслухав ся зойків, що крий Боже! Люта московська орда перейшла-перелетіла, мов дика хуртовина через нашу рідну землю; трупами, кровю, розбоек і грабіжами значила свої сліди. Як єї карі Божі, що на приказ Сотворителя спали на країну гордого Фараона египетського — така сама московська язва...

ДІТИ (*гуртом*). О, Боже! Боже!

СТАРИЙ ЖОВНІР (*говорить дальше*): Рідні наші села лежать в згарищах; з тих згарищ підносить ся дим горі-горою, неначе німий голос, що кличе пімсти неба. По полях трупи, по ровах трупи, по всім-усюдам трупи... Червоніють наші ріки чер-

воним полиском: се від крові нашої. О, багато виточили її московські бісурмени з українських грудий! Вона димить ся страшною парою... жде на местника!

ДІТИ (*гуртом*): Яке страшне, ратуй нас, Боже!

СТАРИЙ ЖОВНІР (*говорить дальше*): Український нарід, прибитий і зломаний під страшним хрестом болю і тревоги. Над ним літають чорними громадами круки і викракують йому долю,... Як тіни, снують ся голодні вдовиці по гарматами з ораних нивах і ведуть за собою свою дїтвору — сиріток, презяблих, голодних, пів-голих. По всім усюдам їх повно: по балках і яскинях криють ся перед хуртовиною, по лісах з вовками-сіроманцями ночують, небесним зірницям своє горе виливають...

ДІТИ (*гуртом*): Умилосерди ся над нами, Христе-Боже!

СТАРИЙ ЖОВНІР (*говорить дальше*): Україна, мов безталанна вдовиця була в густій жалобі. Вона плаче-ридає в день і в ночи, а кроваві сльо-

зи на її обличчю. Нема нікого, хто би її потішив; її сьвященство запроторене в московську тюрму; її нарід, прибитий і гіркою отруєю одчаю затроєний, зітхає і шукає хліба. Нині смутно-тихо на її просторах: жменя попелу — отсе її краса; а надії з димом улетіли...

ДІТИ (*гуртом*) Чи вже для неї ратунку нема?

СТАРИЙ ЖОВНІР (*говорить дальше*). Чи вже ратунку для батьківщини нема, питаєте, діти? Ратунок! Христос Рожденний воскресить нам нашу Україну! Вже й всякі признаки є, що наша славна Україна не буде більше в неволи кайданами скована, а усміхнеться на волі. Вже зачинає віяти весняним леготом свободи по наших широких просторах. Нинішньої днини наш нарід перед Вифлеємським Вертепом молить ся о ратунок. Помолім ся й ми за нашу опечалену вітчизну. (*Клякає а за ним і всі діти*). О, Господи-Ісусе, чи-ж не вислухаєш зойків наших сердець? Та-ж ми діти тих батьків, що колись перед Твоїми пре-

столами туземними складали подяку за сьвітлі побіди над ворогами Твого сьвятого імени! Побіди наші були все окуплені кровю і сльозами. Господи, лиши нам сю землю нашу рідну, що виколисала нас і наших предків! Та-ж на сій землиці є ще серця гарні, чутливі, що з вірністю бють для Тебе, що не боять ся ні мучеництва, ні кровавого переслідування для Твого імени, а бодро визнають, що є Твоїми дітьми.

ДІТИ (*гуртом*): Господи, вислухай нашу молитву!

СТАРИЙ ЖОВНІР (*говорить дальше*). Нехай сі проблискі волі, що прийшли після нещастя, розвинуть у нас силу духа, чинної любови братньої в тих, що їх Ти, Господи, охоронив від смерти! Нехай з попелів і румовищ відродить ся новий дух, нове жите в нашій груді! О, подай Народженний Ісусе, щоби над тими нашими згарищами всі подали собі в любови братні долоні, щоб всі серця стали великим, горячим, одним серцем. »Згадай, Господи, нашу недолю; поглянь і побач

наші сльози... Ми сиротами остали без батька, — а матері наші, як вдовиці... Заникла радість нашого серця, — в смуток змінив ся наш спів. З наших голів упав вінець народної гордості і слави, горе нам... Тільки біля Твого Вертепу одинока наша потіха і розрада!» (*Якийсь час мовчане; опісля Старий жовнір підводить ся, а за ним діти*). Так, дітоньки, Христос Дитятко може подати нашому народови ліпшу долю. Не переставайте-ж Його о се благати...

СЦЕНА ШЕСТА.

(*Отвиряють ся двері і на сцену входять сільські Зьвіздарі, прибрані як звичайно се буває по селах. Перший з них держить в руках велику паперову зьвізду, із свічкою в середині. Побіч нього двох інших зьвіздарів. Поза ними Жид, Коза, Ірод і всі інші особи, що приходять в сільськїм Вертепі. Входять серед гамору, веселости і криків*).

ПЕРШИЙ ЗЬВІЗДАР:

А ми до вас з колядою,
Чи приймете нас?

ДРУГИЙ ЗЬВІЗДАР:

З божественною зьвіздою
Приходим до вас.

СТАРИЙ ЖОВНІР:

Чом же нам вас не прийняти,
Добрим словом привитати.

Зьвіздарі (разом):

Так ходім-же враз!

*(Діти товплять ся біля зьвізди; Жид
строїть свої міни; Ірод вимахує скип-
тром, а коза мекекає. Діти регочуть ся.
Радість, веселість як найбільша).*

ПЕРШИЙ ЗЬВІЗДАР:

Вперед треба заколядувати!

Всі (кричать):

Колядуймо, колядуймо!

ПЕРШИЙ ЗЬВІЗДАР: Тут, ба-
чимо, школярі зібрали ся. Вони гар-
нїйше заколядують. Ми за ними буде-
мо потягати.

Всі (гуртом): Гаразд, сьпіваймо!

УЧИТЕЛЬКА: Засьпіваймо »Ве-
селя сьвіту новина.« Се стара, а гар-
на коляда.

ДІТИ: О, так! Сьпіваймо, сьпіваймо!

(Учителька ніби-то піддає голос).

ХОР ДІТИЙ *(сьпіває):*

1. Весела нині в сьвітї новина:
Пречиста Діва породила Сина.

З неба лінуть ангельські лики
Славять Бога на вічні віки:
»Сьвят, сьвят, сьвят, Господь!«
— взивають,
Творця сьвіта величають.

(bis) А пастирі прибігають,
Бога-Творця прославляють:
І всі німі сотворіня
Попадали на колїна.

(В часї, як кінчить ся коляда, занавіса поволи спадає).

Токкельмо...

Allargo

Handwritten musical score for 'Токкельмо...'. The score is written on five systems of staves. The first system includes the tempo marking 'Allargo' and the first line of lyrics: 'То кельмо вей на в кельмоны' i кельмоны кельмо'. The second system continues the lyrics: 'в кельмо, сто поз об на в i кельмо i кельмо, кельмо'. The third system includes the tempo marking 'molto sostenuto' and the lyrics: 'u no gyt, na gyt'. The fourth system includes the tempo marking 'à tempo' and the lyrics: 'keli' and 'keli nigilka na kosi maki, keli'. The fifth system continues the lyrics: 'keli nigilka na kosi maki, keli'. The score features various musical notations including notes, rests, and dynamic markings such as 'f' and 'p'.

То кельмо вей на в кельмоны' i кельмоны кельмо

в кельмо, сто поз об на в i кельмо i кельмо, кельмо

molto sostenuto

à tempo

u no gyt, na gyt

keli' keli' nigilka na kosi maki, keli

Lento

устье р. ирэдэк шило у го унелл' э погледом

And.

course ne sau' rime Sui... course ne sau' rime

Tokimili-wo...

Allegro

То кингилл-сь наши груды рас стогити нам

dimin. *à tempo.* *cresc. ...*

mf. рас поемте нам *p.* все нашь гостри мори
 Де се нашь

mf. что скартонит тун-тунь буре, *f.* что принесет ама зор
 гоб-ри шо-ге что принесет

dimin. --- *e sforzando*

тунд царе слова моря и нам шкале ршм

Забвению...

Andante.

mf. *За-бвению зп му ли и зо пи-е* f. *е*

dim. *св мух бу-е мух, е св мух бу-е*

à tempo *mf.* *св мух. За-бвению-ю-ли на-ому-*

ре - сы ти-хих го-ли-нах, у

ти-хих го-ли-нах

Зас-ну-ли мы, что

Зори вь-ше-ют, сь-и зо-ри вь-ше-ют на-ше-го

pp.

staccato.

dimin.

Споёмте...

Maestoso

f. Споёмте на́и *p.* по́зуба отъ Дѣла

p. въ себѣмъ *p.* и́же въ себѣмъ *ff.* Да́же отъ ма́мъ

ff. у ко́звѣмъ *pp.* прѣдѣмъ *pp.* забыва́емъ

Вечера...

Andante maest.

ff. Ве-ча-ра ⁷ сви-ту но-ви-на

Бо-же по-ро-ди-ла Си-на з-не-ба-ан-гел-ь
з-не-ба

с-ки: з-ла-си сла-вят Бо-га по-ви-со-си
ан-гел-ь-ски-х з-нам сла-вят Бо-га по-ви-со-си

molto and.^{te} *a tempo*

Свет, свет, свет! Вот настала ночь и взошла луна

solo

Ведь на небе светила звезда на юге

tutti

Славят бо-га и мы и вы и все народы

solo *tutti*

на колінах пацьот олаз вє свєтєна. —

The image shows a handwritten musical score on two staves. The top staff contains a melody with various note values and rests. The bottom staff contains a bass line with chords and notes. The lyrics are written in Cyrillic script between the two staves. The music is enclosed in a rectangular box.

У нас можна набути
Прекрасний молитвеник для молодіжи

**„Да сьвятить ся
Імя Твоє“**

коштує в звичайній оправі 50 цит.
в скірянній оправі і на лїпшїм папері \$1.00.

БІБЛІЯ старого і нового завіта з численними образками і з картою Сьвятої Землі. Се найбільше і найгарнїйше виданє в Америці. Коштує в твердій трівкій оправі 60 цт.

КАТИХИЗМ для наших шкіл парохіяльних. Цїна примірника 20 цт.

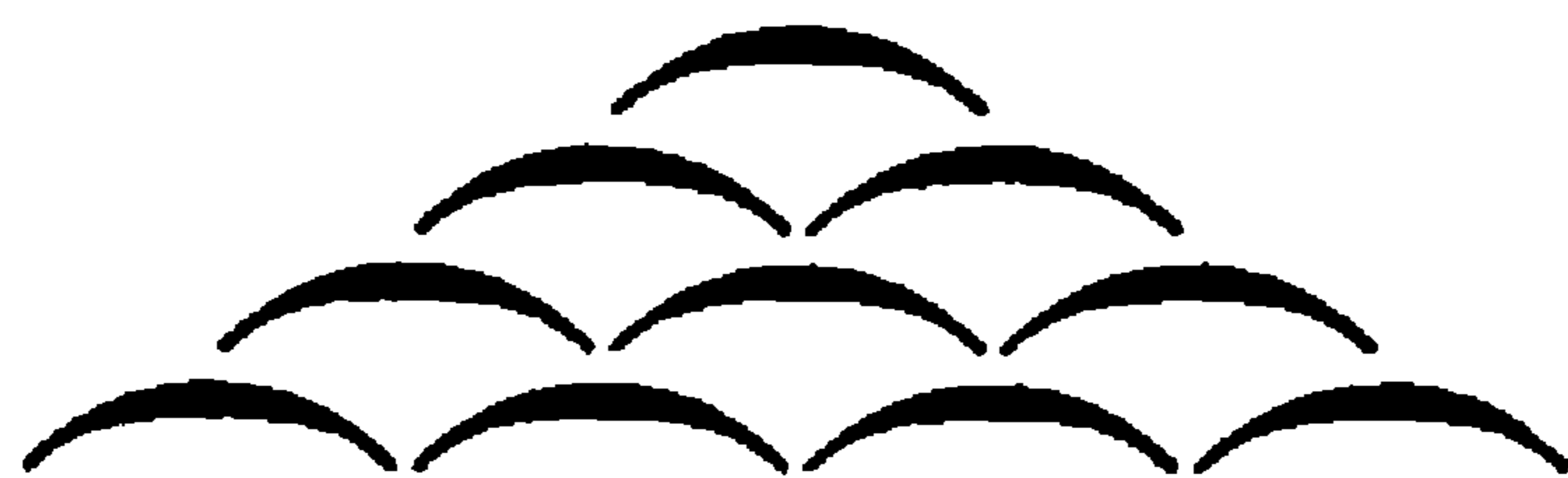
ЛЕЛІЯ ІЗРАІЛЯ, прекрасна і обемиста книжка, описуюча ціле житє Преч. Діви Марії. Цїна лише 50 цт.

Замовленя просить ся слати на адресу:

К Н У Н А Р Н І А

832 N. 7th Street

Philadelp^a

В КНИГАРНІ СЕСТЕР ВАСИЛІЯНОК

МОЖНА НАБУТИ:

МОЛИТВЕНИКИ в ріжній оправі.

КНИЖКИ СЪВІТСЬКОГО ЗМІСТУ.

ВЕРВИЦІ від 10 цнт. до 5 долярів.

**ОБРАЗКИ, КАРТКИ З ВИДАМИ і ЛИСТОВІ
ПАПЕРИ З ВСЯКИМИ ЖЕЛАНЯМИ.**

МЕДАЛИКИ від 5 цнт. до 3 дол. і висше.

ХРЕСТИ, ХРЕСТИКИ і СТАТУЇ РЕЛІЙНІ
ріжної величини.

**ЛАНЦУШКИ і РІЖНІ БРОШКИ з ОБРАЗ-
ЦЯМИ СЪВЯТИХ** від 15 цт. до 2 дол. і висше.

**ФОТОІРАФІЇ бл. п. ЕП. КИР СОТЕРА В ДО-
МОВИНІ** гарно викінчені лише по 50 цнт.

ФОТОІРАФІЇ бл. п. ЕП. КИР СОТЕРА по 1 дол.

Наколи Вам треба щонебудь з повиспих річий,
приходіть або пишіть до:

“КНУНАРНІА”

832 N. 7th Street,

PHILADELPHIA, PA.

